

ՅՂԻ ԿՆՈՋ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յգութիւնը կ'նոջ համար ոչ միայն բնական երեւոյթ մըն է, այլ, կարելի է ըսել, անհրաժեշտ, Բաղդատեցէք զաւակներու տէր կ'նոջ մը եւ անզաւակ կ'նոջ մը կամ տարիքոտ աղջկան մը հոգեբանական վիճակը եւ տրամադրութիւնները Անոնք ձախողած կեանքի մը դառն օգտաւորութիւնը ունին կարծես իրենց մէջ: Եւ արդէն կիները զաւակ ունենալէ ոչ կը քաշուին եւ ոչ ալ կը վախնան. ընդհակառակն ընդոծին բնազդով մը կը փափաքին ծնունդ տալ այն սիրուն եւ քնքուշ էակներուն, որոնք, ո՛վ գիտէ, թերեւս կեանքի յաջող թէ ձախող դարձուածքներուն՝ իրենց միակ մխիթարութիւնը պիտի ըլլան:

Չաւակ ունենալը՝ լաւ, պիտի ըսէք, բայց պէտք է զանոնք մեծցնել, կերցնել, հագուեցնել, կրթել. ներկայ ընկերային պայմաններուն մէջ դժուարին հարց մըն է այդ, եթէ զալիք զաւակները թէ բնտանիքին եւ թէ իրենց համար դժբախտութեան պատճառ պիտի ըլլան, լաւ է որ աշխարհ չգան: Այո՛, թերեւս իրաւունք ունիք. հարցը այսպէս դրուած՝ կը դառնայ ընկերային հարց մը, որուն, աւա՛ղ, դիւրին չէ գոհացուցիչ պատասխան մը տալ: Բայց, հաւատացէք որ, ներկայ ընկերային կազմը, հետզհետէ ստիպուած պիտի ըլլայ բացառիկ միջոցներ հայթայթել ամէն անոնց, որոնք ընտանիքի բեռ ունին եւ իրաւունք տալ ոչ միայն ապրելու՝ տանելի պայմաններու տակ, այլ եւ խորհելու իրենց յաջորդներուն ապագային մասին, եւ եթէ կարելի է, փոխելու անոնց նիւթական եւ բարոյական պայմանները, համաձայն իրենց ընդունակութիւններուն:

Այս պղտիկ շեղումէն վերջ, դառնանք մեր այսօրուան նիւթին, յդի կ'նոջ առողջապահութեան:

Երիտասարդ կիւն մը ներկայանալով բժիշկին ընդունելութեան սենեակը եւ խօսքը անոր ուղղելով.

— Պարոն բժիշկ, կը խորհիմ թէ յդի եմ, քանի մը օրէ ի վեր թեւեւ սիրտ խառնուութեմ մը՝ զիս կը նեղէ եւ տասը օր կայ, որ դաշտանս ուշացաւ: Ամուսինս եւ ես մտածեցինք ձեզի խորհուրդ հարցնել, որովհետեւ երկուքս ալ շատ կը փափաքինք առողջ զաւակ մը ունենալ, եւ կըստասէնք որ պէտք եղած առողջապահական հրահանգները տաք:

— Տիկին, նախ կը շնորհաւորեմ ձեզ, որ ասանկ կարեւոր պարագայի մը՝ ձեր վստահութեամբ զիս կը յարգէք, ասիկա կը ցուցնէ արդէն որ դուք կրթուած կիւն մըն էք եւ չէք ուզեր դիպուածին ձեզ

յղութեան շրջանը. սակայն ըսեմ անմիջապէս, որ յղութիւնը բնական երեւոյթ մըն է, և տեղի չկայ արտաքոյ կարգի միջոցներ ձեռք առնել. այնուամենայնիւ հաճոյքով պիտի պատասխանեմ ձեր հարցումներուն և կը յանձնարարեմ գալ զիս տեսնել երբեմն, որպէսզի երկուստեք ապահով ըլլանք թէ որևէ հիւանդագիր երեւոյթ չի խանգարեր ձեր արգի վիճակը և ծննդաբերութիւնը տեղի պիտի ունենայ բնականոն պայմաններու տակ:

— Այո՛, իրաւունք ունիք, ինծի ամէնէն վախ պատճառող բանը ծննդաբերութիւնն է. քանի՛ քանի՛ ընկերուհիներ կը ճանչնամ, որոնց մէկը դժուարին ծննդաբերութեան մը հետեւանքով ստիպուած եղաւ անկողինի ծառայել գրեթէ վեց ամիս: Ըսին որ սրունքներուն երակները ուռեր և բորբոքեր են, phlébite եղեր է. ուրիշ բարեկամուհի մը մեռաւ իր առջիներկէն, éclampsie հետեւանքով:

— Եթէ ձեզի ըզի քիչ առաջ թէ յղութիւնը բնական երեւոյթ մըն է, առիկա չի նշանակեր թէ բացառութիւններ չկան և պէտք է խոստովանիլ թէ երբեմն յղութիւնը կրնայ կարգ մը հիւանդութիւններու յոռի դարձուածք մը տալ: Այսուհանդերձ վախնալու բան չկայ. մտածեցէք որ հարիւր յղի կնոջ վրայ հազիւ կարելի է գտնել տասը, որ առաւել կամ նուազ բարդութիւններ ունենան և պատճառ չկայ որ դուք անոնց մէջը ըլլաք:

— Ամէն պարագայի տակ վստահ կրնաք ըլլալ, որ ես ձեր խորհուրդներուն ուշի ուշով պիտի հետեւիմ անախորժ անակնկալի մը առաջըր առնելու համար:

— Պէտք է որ ձեր յղութեան շրջանին, մանաւանդ վերջին եռեակին, կարելի եղածին չափ լայն հագուիք: Նախ սեղմիրանը պէտք է մէկդի ձգել, քանի մը ամիս վերջ կրնաք առաձգական դատի մը գործածել: Զգուշացէք ձեր գուլպաները ծունկերէն վեր սեղմել, որովհետեւ կրնաք varices ունենալ, այսինքն ձեր սրունքներու երակները կրնան լայննալ:

— Մնունդի մասին մասնաւոր թելադրութիւն մը ունի՞ք:

— Ոչ, ինչ որ կը փափաքիք՝ կրնաք ուտել. մտածեցէք որ երկրորդ կեսնք մը ունիք սնուցանելիք, պէտք է ոչ միայն ախորժաբեր՝ այլ սննդարար բաներ ուտէք: Կէտ մը կայ սակայն, որուն՝ ձեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ: Երբեմն յղի կիներու մօտ կազմուածքին կիբը կը քիչնայ, ձեր ակոսներուն ուշադրութիւն ըրէք և եթէ նշմարէք որ դիւրաւ կը փախն, տեղեկացուցէք, և ձեզ կուտամ անհրաժեշտ դեղը:

— Պէ՛տք է որ աշխատութիւնս դադրեցնեմ:

— Ըսէք նախ ինծի թէ ի՞նչ է ձեր գրադումը. եթէ նստակեաց կ'աշխատիք, կրնաք շարունակել զայն մինչեւ վերջին ամիսը, իսկ եթէ ոտքի վրայ էք, խորհուրդ կուտամ ձեզ՝ որ փոխէք զայն՝ Վասնդի բոլոր այն կիները, որոնք ոտքի վրայ կ'աշխատին, օրինակ արգուկողները, լուսցարարները, մեծ վաճառատուններու պաշտօնակաները ենթակայ են վիժումի կամ վաղահաս ծննդաբերութիւն ունենալու։ Վաղահաս ծնած երախաները կը նմանին այն խակ պտուղներուն, զորս հովը կը խլէ իրենց հիւղերէն։ Պէտք է խնամք տանիլ որ այն թանկագին պտուղը, որուն դուք մայրը պիտի ըլլաք, հասուննայ առանց ցնցումի ենթարկուելու։

— Տունի վերաբերեալ աշխատութեամբ չը պարապի՞մ։

— Այդ պարագային, կը յանձնարարեմ, կարելի եղածին չափ, դժուար աշխատութեանց չլծուիլ, ոտքի վրայ լաթ լուալ կամ գետին մաքրել, ծանր բեռեր կրել։

— Ամուսինս ճամբորդութիւն մը պիտի ընէ, կրնամ իրեն ընկերանալ։

— Ճամբորդութեան հարցը բաւական կ'նճռոտ է։ Եթէ շոգեկառքով պիտի ճամբորդէք լաւ պայմաններու տակ, և ոչ շատ երկար, այս'ւ իսկ եթէ նպատակ ունիք ինքնաշարժով երթալ, ո՛չ Գանի՛ քանի՛ երիտասարդ կիներ կը ճանչնամ, որ իրենց մեղրալուսնի ճամբորդութեան ընթացքին արկածներ ունեցան, խօսքը չեմ ըներ անոնց որ անողջապահական տարրական կանոնները մէկզի զննելով յդի վիճակի մէջ կը շարունակեն հեծելանիւ և ձի նստիլ։

— Թատրոն կամ սինէմա կրնամ երթալ։

— Պէտք է կարելի եղածին չափ զգուշանալ հասարակաց վայրեր յաճախել, որովհետեւ ընդհանրապէս՝ այդ վայրերուն մէջ առատ բնածխային թթու գտնուելուն համար, վիժումի դէպքեր անհաւանական չեն։ Ասկէ զատ կրնաք ակամայ հարուածներ ալ ընդունիլ։

— Բայց, պարոն Բիշի, զիս ամէն հաճոյքէ կը զրկէք։

— Դժբախտաբար անողջապահական խորհուրդները միշտ հաճելի չեն։ Բայց այս եղանակին փոխանակ երթալ փակուելու մութ սրահներու մէջ, դուրս ելէք, պարտէզ դացէք, պտոյտներ ըրէք։ Քալելը ներկայիս արդելք մը չէ ձեր վիճակին։ Աւելի ուշ՝ երբ 6—7 ամսու յդի ըլլաք, զատահ եղէք որ ձեր մեծագոյն հաջոյքը պիտի ըլլայ հանգստութիւնը։

— Մենդական դործարաններու վերաբերեալ մասնաւոր հրահանգ մը ունի՞ք։

— Այո՛, և շատ կարեւոր. յղութեան առաջին քառեակին, պէտք է զգուշանալ յաճախադէպ սեռային յարաբերութիւններէ: Հարկ է՝ օրը գոնէ անգամ մը, ծննդական արտաքին գործարանները դադը օրուով լուալ, և շաբաթը անգամ մը ծննդական գործարանին մէջ գրեխ ընել. պտիկ զատ, պէտք է ամիսը գոնէ անգամ մը բաղնիք երթալ, խուսափիլ պնդութիւն ունենալէ և ամէն շաբաթ թեթեւ սովորական գրեխ մը կամ թուլացնող դեղ մը (laxatif) առնել:

— Ե՛րբ դամ ձեզ տեսնելու յառաջիկայ անգամ:

— Եթէ կրնաք՝ ամիսէ մը հանդիպեցէք այստեղ. այսօրուընէ խորհուրդ կուտամ ձեզի ձեր մէզը քննել տալ որեւէ դեղարանի մը մէջ, հասկնալու համար թէ ալպիւմին կամ շաքար ունի՞ք թէ ոչ. այս քննութիւնը գրեթէ ամիսը անգամ մը ընել տալ անհրաժեշտ է:

— Ալպիւմինը փաստակար բա՞ն մըն է:

— Այո՛, մէջին մէջ ալպիւմին ունենալ կը նշանակէ թէ երիկամունքները տկար են. եթէ ժամանակին պէտք եղած պահեցողութիւնը չտրուի, ենթական կրնայ ծանր հիւանդութեան մը մատնուիլ, որուն *éclampsie puérpérale* անունը կուտան:

— Մնաք բարով, պարոն բժիշկ:

— Երթաք բարով, ցտեսութիւն տիկին:

(Շարունակելի)

ԲԺ. Ա. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԸՆԹԵՐՅՈՂ

Նոր տարուոյ առթիւ, մի մոռնար ըստեկամներուդ նուիրել «ԲՈՒԺԱՆՔ»ը եւ «Թէ ԻՆՉ ՊԱՏՄԵՑ ԹՐԷԲՈՆԷՄԸ» գըրքոյկը: Լաւագոյն եւ ամէնէն օգտակար նուէրը բրած կ'ըլլաս, միեւնոյն ատեն տարածելով սիրած թերթդ:

Մեր ընթերցողները, «Բուժանք»ի ներկայ Թիւին մէջ պիտի գըտնեն Սիիիլիսի մասին Թուղցիկ մը. զոր «Բուժանք»ի դիմուքին վրայ տուագրել տուած է Ֆրանս. Առողջապահական Նախարարութեան յատուկ պաշտօնատունը: Յաշորդաբար պիտի յըկենք ուրիշ Թուղցիկներ: